

Максим КРИВОНІС,*orcid.org/0000-0003-3255-430X**викладач кафедри східних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(Харків, Україна) maximkrivonis@karazin.ua*

ІНТЕРАКТИВНЕ ПОСТРЕДАГУВАННЯ КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ХУДОЖНІХ І ФІЛОСОФСЬКИХ ТЕКСТІВ: МОДЕЛЬ AIPE ТА ТИПОЛОГІЯ ПРОМПТ-РОЛЕЙ

У статті обґрунтовано модель інтерактивного постредагування за допомогою штучного інтелекту (AIPE – AI-Assisted Interactive Post-Editing) у китайсько-українському художньому та філософському перекладі. Актуальність дослідження зумовлена трансформацією традиційної діади «перекладач – текст» на тріаду «перекладач-постредактор – ВММ (велика мовна модель) – текст». Проблема є особливо гострою в перекладі з класичної мови веньянь та регістру веньянь-байхуа через високу лінгвокультурну щільність джерела. Мета статті полягає у розробці та обґрунтуванні моделі AIPE, що інтегрує типологію промпт-ролей, протокол процесуального аналізу перекладацьких рішень (PODP – Process-Oriented Decision Protocol) та двокомпонентну оцінювальну матрицю.

Для досягнення мети застосовано інструменти когнітивного та прикладного перекладознавства. Систематизовано 14 пасток ВММ у чотирьох доменах та розроблено типологію з шести ролей постредактора за запитом у межах методу циклічного постредагування (REFINE – Recognize, Explicate, Formulate, Interrogate, Negotiate, Evaluate). Взаємодію формалізовано через протокол PODP та оцінювальну матрицю AIPE, яка розмежовує якість продукту (15 балів) та прозорість рішення (5 балів).

Модель апробовано на шести порівняльних кейсах класичної філософії та прози (Лао-цзи, Чжуан-цзи, Хуей-нень, Ши Найань, Цао Сюецінь, Пу Сунлін). Доведено, що цілеспрямована активація промпт-ролей нейтралізує синтаксичні і стилістичні деформації генеративних моделей.

Наукова новизна полягає в розробці інтерактивної моделі AIPE, системній типологізації ролей постредактора для мовної пари китайська–українська та інтеграції показника прозорості рішення в матрицю оцінювання якості. Практичне значення визначається придатністю розробленого інструментарію для вищої школи, дидактики перекладу і професійної діяльності перекладачів-синологів.

Ключові слова: інтерактивне постредагування, модель AIPE, типологія промпт-ролей, великі мовні моделі, когнітивне перекладознавство, китайсько-український художній переклад, веньянь, протокол PODP, оцінювальна матриця.

Maksym KRYVONIS,*orcid.org/0000-0003-3255-430X**Lecturer at the Department of Oriental Languages and Intercultural Communication
V.N. Karazin Kharkiv National University
(Kharkiv, Ukraine) maximkrivonis@karazin.ua*

INTERACTIVE POST-EDITING OF CHINESE-UKRAINIAN LITERARY AND PHILOSOPHICAL TEXTS: THE AIPE MODEL AND PROMPT-ELICITED ROLE TYPOLOGY

The article substantiates a model of AI-Assisted Interactive Post-Editing (AIPE) in Chinese-Ukrainian literary and philosophical translation. The relevance of this study stems from the transformation of the traditional dyad “translator – text” into the triad “translator-post-editor – LLM – text”. This issue is particularly acute when translating Classical Chinese (wenyan) and wenyan-baihua texts due to their high linguistic and cultural density. The purpose of the article is to develop and substantiate the AIPE model, integrating a prompt-elicited role typology, the PODP process protocol, and a two-tier evaluation matrix.

To achieve this goal, methodologies of cognitive and applied translation studies were utilized. Fourteen LLM pitfalls were systematized across four domains, and a typology of six prompt-elicited post-editor roles was proposed within the REFINE cycle. Interaction was formalized using the PODP protocol and the AIPE Matrix, distinguishing between product quality (15 points) and decision transparency (5 points).

The model was tested on six comparative case studies of classical philosophy and prose (Laozi, Zhuangzi, Huineng, Shi Nai'an, Cao Xueqin, Pu Songling). The study demonstrates that targeted role activation neutralizes LLM syntactic and stylistic deformations.

The scholarly novelty lies in establishing the interactive AIPE model, proposing a systematic typology of prompt-elicited post-editor roles for the Chinese-Ukrainian language pair, and incorporating decision transparency into quality evaluation metrics.

The practical value is defined by the applicability of the developed toolkit (the PODP protocol and the AIPE Matrix) in higher education, translation pedagogy, and the professional practice of sinologist translators.

Key words: *interactive post-editing, AIPE model, typology of prompt-elicited roles, large language models, cognitive translation studies, Chinese-Ukrainian literary translation, wenyān, PODP protocol, evaluation matrix.*

Постановка проблеми. Впровадження генеративних систем штучного інтелекту в перекладацьку практику докорінно змінює методологічні засади відтворення художнього та філософського дискурсів. Трансформація традиційної моделі «перекладач – текст» у триаду «перекладач-постредактор – ВММ (велика мовна модель) – текст» зумовлює потребу в розробці нових критеріїв контролю та оцінювання якості перекладу. Особливо гостро ця проблема проявляється під час опрацювання давньокитайських текстів мовою веньянь та реєстру веньянь-байхуа з джерел з високою лінгвокультурною щільністю. Через нелінійний синтаксис, еліптичність та високу контекстуальну залежність від оригіналу ВММ часто викривляють зміст тексту. Саме тому систематизація та розробка алгоритмів постредагування стають нагальним завданням сучасного перекладознавства.

Аналіз досліджень. Теоретичним підґрунтям роботи слугує когнітивне перекладознавство (Гриців, 2023: 14), що дозволяє розглядати взаємодію з ВММ як складний когнітивний процес. У цьому контексті рольове формулювання запитів та декомпозиція взаємодії з ВММ спираються на праці М. Шанахана (Shanahan et al., 2023: 495), А. Конга (Kong et al., 2024: 4101), Е. Бріаку (Briakou et al., 2024: 1305) та А. Кастальдо (Castaldo et al., 2025: 506), тоді як мультиагентні підходи показано в дослідженні В. Лю (Lv et al., 2025: 1).

Своєю чергою, лінгвокультурне підґрунтя дослідження спирається на доробок української синології, зокрема розвідки Є. Гобової (Гобова, 2019: 97), А. Мартинець (Мартинець та ін., 2021: 195), О. Коцюби та І. Семеніста (Коцюба, Семеніст, 2023: 151), Н. Коломієць (Коломієць та ін., 2024: 185). Специфіку роботи з давньокитайськими текстами, їх цифровізацію та стратегії перекладу (зокрема щодо займенникового аналізу, реєстру та паратекстуальної експлікації) проаналізовано у працях китайських науковців Г. Го (Guo et al., 2023: 4), Х. Юй та С. У (Yu, Wu, 2017: 64), Г. Ань (An, 2024: 52), Ш. Ї та ін. (Yi et al., 2025: 216), С. Шень та ін. (Shen et al., 2025: 34400) та Г. Вана (Wang, 2025: 5). Для забезпечення об'єктивності результатів оцінювання якості перекладу залучено стандарт MQM (Lommel et al., 2014: 457) та новітні методики оцінювання і постредагування за допо-

могою ВММ (Космі, Federmann, 2023: 764; Wang, Wu, 2026: 1683).

Однак попри наявну теоретичну базу, специфіка системної транспозиції ролей постредактора шляхом керування запитом у мовній парі китайсько-українська досі не отримала належного наукового висвітлення.

Мета статті – розробити й теоретично обґрунтувати модель інтерактивного постредагування (AIPE) китайсько-українських художніх і філософських текстів на основі типології промпт-ролей та процесуальної матриці оцінювання.

Виклад основного матеріалу. Для оптимізації інженерії запитів у дослідженні адаптовано принципи рольової взаємодії (Shanahan et al., 2023: 495; Kong et al., 2024: 4101; Briakou et al., 2024: 1305) та залучено промпт-фреймворки: PARTS (Persona, Audience, Request, Text, Style) – для ініціалізації сесії; REFINE (Recognize, Explicate, Formulate, Interrogate, Negotiate, Evaluate) – для нормування операційного циклу; CLEAR (Concise, Logical, Explicit, Adaptive, Reflective) – як чек-лист для верифікації запиту. Стартовий системний запит задає роль ВММ («експерт із китайсько-українського перекладу веньяню»), цільову аудиторію та вимогу графічної адаптації за Академічною системою транскрибування китайських слів українською мовою (Гобова, 2019: 97).

Системні запити подано англійською мовою як нейтральною метамовою керування. Це забезпечує функціональне розмежування між інструкціями (англійська), мовою джерела (класична китайська) та перекладу (українська), усуваючи ризик мовної інтерференції. Крім того, залучені моделі (DeepSeek-V2.5/V3 та Qwen2.5-72B-Instruct) демонструють найвищу точність дотримання інструкцій та рольового моделювання саме англійською мовою (Shanahan et al., 2023; Kong et al., 2024).

У ході аналізу генерацій виявлено та систематизовано чотирнадцять типових пасток ВММ у чотирьох доменах:

Домен А (лексико-культурний): безеквівалентні культури (А1, наприклад, даоський концепт 狐仙), термінологічна поліфонія (А2), нерозуміння прізвиськ-епітетів (А3, 綽號, chuòhào), «псевдодрузів перекладача» із сучасної мови байхуа (А4).

Домен В (синтаксично-граматичний): штучна прономіналізація (B1, штучне додавання займенників), руйнування безсполучниковості через паратакис (B2), вищо-часова невизначеність (B3), надмірна компресія/номіналізація (B4).

Домен С (стилістично-жанровий): нівелювання ритміки паралельної прози (駢體文 piántǐwén) (C1, втрата силабічного ритму 4:4), буквализм у відтворенні інтертекстуальних алюзій (C2), а також неконтрольовані реєстрові зсуви (C3).

Домен D (прагматично-когнітивний вимір): конформність/ «догодження» моделі (D1, система погоджується з хибною підказкою користувача), втрата фокусу (D2), фабрикавання/галюцинування джерел чи коментарів (D3).

Спираючись на операційний цикл REFINE, розроблено авторську типологію із шести ролей постредактора, яка поєднує академічні завдання з метафоричними персонами для оптимізації дидактичного процесу:

Роль 1: Дослідник контексту (Context Researcher) – виявляє алюзії та прецедентні тексти (етап Recognize).

Роль 2: Термінолог-культурний медіатор (Terminologist/«Тлумач») – аналізує культури та пропонує варіанти калькування чи адаптації (домен А) (етап Explicate; системний запит: «*Act as an Explicator. Analyze the cultural background, implicit meaning, and historical context of the Chinese term [вставити термін]*»).

Роль 3: Синтаксичний архітектор (Syntactic Architect/«Анатом») – усуває синтаксичні деформації вєняню, усуваючи зайві займенники та зберігаючи паратакис (домен В) (етап Formulate; системний запит: «*Act as an Anatomist. Deconstruct the grammatical and stylistic structure of the following Chinese subjects/topic-prominent sentence [вставити речення]*»).

Роль 4: Стилiзатор (Transcreator/«Хамелеон») – відтворює жанровий реєстр та ритміку паралельної прози (домен С) (етап Negotiate; системний запит: «*Act as a Chameleon. Provide 3 translation variants of the following text into Ukrainian: 1) strictly formal/diplomatic, 2) neutral-academic, 3) modern publicistic*»).

Роль 5: Оцінювач якості перекладу (TQA Evaluator/«Дзеркало») – здійснює аналіз чернетки та зворотний переклад (етап Evaluate; системний запит: «*Act as a Mirror. Translate the proposed Ukrainian translation variant back into Chinese as literally as possible. Identify any shifts in modality or tone*»).

Роль 6: Рефлексивний посередник взаємодії (Interaction Reflector/«Сократ») – ініціює самоперевірку моделі через масвтичний діалог без надання

готової відповіді (домен D) (етап Interrogate; системний запит: «*Act as Socrates. Do not give me the translation. Ask me 3 questions about the target audience, the register, and the cultural metaphors to help me find the best Ukrainian equivalent myself*»).

Ролі 5 та 6 формують дворівневу систему оцінювання в межах матриці AIPE. Роль 5 безпосередньо оцінює продуктивний показник (Product Score, макс. 15 балів) – кінцеву лінгвістичну, смислову та стилістичну якість тексту перекладу. Натомість Роль 6 відповідає за процесуальний показник (Process Score, макс. 5 балів) – обґрунтованість рішень ВММ та відсутність галюцинацій.

Процес документується в протоколі PODP (Process-Oriented Digital Portfolio). Перекладач-постредактор (здобувач освіти) фіксує кроки 1–5 та надає обґрунтування (крок 6), після чого експерт (викладач або рецензент) виставляє підсумкові бали за оцінювальною матрицею AIPE, яка спирається на стандарти якості MQM (Lommel et al., 2014; Wang, Wu, 2026). Загальна кількість – 20 балів; Блок I – семантична адекватність (0–5 балів); Блок II – відтворення культурем (0–5 балів); Блок III – стилістична відповідність (0–5 балів); Блок IV – прозорість процесуального рішення за протоколом PODP (0–5 балів). Для Блоків I–III штрафні бали знімаються за текстові помилки: мінус 1 бал за дрібні неточності чи невинправдане калькування, мінус 2–3 бали за помітні стилістичні чи реєстрові зсуви та мінус 4–5 балів за критичні деформації змісту або цілковиту втрату художньої ритміки. Для Блоку IV бали знімаються за недоліки в протоколюванні: мінус 1–2 бали за поверхневе філологічне обґрунтування, мінус 3–5 балів за хибну ідентифікацію пастки або невідповідність обраної промпт-ролі.

Приклад заповнення протоколу PODP (на основі Кейсу 4):

1. Джерело / Текстовий фрагмент: 花和尚 (Huā Héshang).

2. Ідентифікована пастка ВММ: А3 (нерозпізнання прізвищ) + В2 (руйнування паратакису).

3. Активовані промпт-ролі: Роль 2 (Термінолог-культурний медіатор) + Роль 3 (Синтаксичний архітектор).

4. Первинна відповідь ВММ: Буквальне калькування «Квітчастий монах», розрив паратакису.

5. Прийняте рішення постредактора: «Татуований монах» (або «Квітастий Чернець» із розпаковкою).

6. Обґрунтування та оцінювання за матрицею AIPE: (Постредактор): Точний еквівалент збережено з огляду на реальне культурно-історичне підґрунтя (відсилка до татувань 花繡 huāxiù, а не до

квітів). (Оцінювач): Product Score: 15/15. Process Score: 5/5.

Ефективність моделі AIPE апробовано на шести філологічних кейсах, що охоплюють філософський (даосизм, чань-буддизм) та художній дискурси (епопея, роман, авторська новела). Наведені варіанти первинного перекладу є контрольованими діагностичними реконструкціями типових хибних результатів базових BMM (DeepSeek, ChatGPT, Qwen).

ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС

Кейс 1. Даоський онтологічний еліпсис та модальність («Чжуан-цзи», розділ «Ці у лунь»/«齊物論»)

1. Оригінальний текст: «昔者莊周夢為蝴蝶，栩栩然蝴蝶也，自喻適志與！不知周也。俄然覺，則蘧蘧然周也。不知周之夢為蝴蝶與，蝴蝶之夢為周與？周與蝴蝶，則必有分矣。此之謂物化。」 – «莊子·齊物論» (Xī zhě Zhuāng Zhōu mèng wéi húdié, xǔxǔ rán húdié yě, zì yù shì zhì yǔ! Bù zhī Zhōu yě. Érán jué, zé qúqú rán Zhōu yě. Bù zhī Zhōu zhī mèng wéi húdié yǔ, húdié zhī mèng wéi Zhōu yǔ? Zhōu yǔ húdié, zé bì yǒu fēn yǐ. Cǐ zhī wéi wùhuà.)

2. Пастка BMM: Домени B1 (прономіналізація) та C3 (послаблення модальності). BMM інтегрує займенник «я» (до 6 разів), перетворюючи безособову притчу на суб'єктивний щоденник, а модальну необхідність 必有分 («неодмінно є межа») послаблює до припущення («мабуть»).

3. Первинний переклад BMM: «Одного разу я, Чжуан Чжоу, побачив сон, у якому я перетворився на метелика... Не знаю, чи то мені наснилося... Мабуть, між Чжуан Чжоу і метеликом є якась різниця. Це називається перетворенням речей».

4. Промпт-ролі AIPE: Роль 3 (Синтаксичний архітектор) + Роль 1 (Дослідник контексту). Запит блокує «я», вимагає безособових конструкцій («невідомо» для 不知) та номіналізації 必 («неодмінно»).

5. Удосконалений переклад (PODP): «Колись Чжуан Чжоу наснилося, що він – метелик: пурхав, мов справжній метелик, тішачись легкістю на серці, – і зовсім не знав, що є Чжуан Чжоу. Раптом прокинувся – і ось знову, безсумнівно, Чжуан Чжоу. Та невідомо: чи то Чжуан Чжоу наснилося, що він метелик, чи то метеликові наснилося, що він Чжуан Чжоу? Між Чжуан Чжоу і метеликом неодмінно є певна межа. Оце й зветься переминою речей».

6. Коментар: Безособове «невідомо» точніше відтворює 不知; «неодмінно є» передає 必; терміносполучення 物化 перекладено як «переміна речей».

7. Оцінка AIPE: Product Score: 15/15. Process Score: 5/5. Разом: 20/20.

Кейс 2. Полісемія та чотирискладовий афористичний ритм («Дао де цзін», розділ 1/«道德經»)

1. Оригінальний текст: 道可道，非常道。名可名，非常名。 – «道德經» 第一章 (Dào kě dào, fēi cháng dào. Míng kě míng, fēi cháng míng.)

2. Пастка BMM: Домени A2 (полісемія) та C1 (ритмічний зсув). Перше 道 вжито як іменник («Дао») і як дієслово («ословити/виразити»), проте BMM трансліює обидва іменником, а лексему 常 перекладає буддійською анахронічною калькою, як «вічне» замість «постійне, нормативне».

3. Первинний переклад BMM: «Дао, яке можна виразити словами, не є вічним Дао. Ім'я, яке можна назвати, не є вічним ім'ям».

4. Промпт-ролі AIPE: Роль 2 (Термінолог-культурний медіатор) + Роль 4 (Стилізатор). Запит відтворює дієслівність 道, замінює «вічне» на «постійне» та зберігає симетричний паралельний ритм (4+4).

5. Удосконалений переклад (PODP): «Дао, що його можна означити словом, – не постійне Дао. Ім'я, що його можна назвати іменем, – не постійне ім'я.» (Перекладацька примітка: перше 道 вжите дієслівно – «ословлювати», що створює гру значень із «Шлях»; відтворено через зворот «означити словом»).

6. Коментар: Транскреація компенсує неперекладність каламбуру приміткою; збережено симетричний паралелізм.

7. Оцінка AIPE: Product Score: 14/15 (1 бал знято за компенсаторну втрату безпосередньої гри слів); Process Score: 5/5. Разом: 19/20.

Кейс 3. Заперечення та онтологічна недуальність («Сутра Помосту»/«六祖壇經»)

1. Оригінальний текст: 菩提本無樹，明鏡亦非臺，本來無一物，何處惹塵埃。 – «六祖壇經» (Pútí běn wú shù, míngjìng yì fēi tái, běnlái wú yī wù, hé chù rě chén'āi.)

2. Пастка BMM: Домени B3 (часова історизація) та C3 (доктринальне спотворення). BMM перекладає конструкцію 本來無一物 («споконвічно немає жодної окремішньої речі») як «спочатку нічого не було», спотворюючи чаньську концепцію порожнечі (шуньята).

3. Первинний переклад BMM: «Дерево бодхі насправді не існує, дзеркало також не є підставкою. Спочатку нічого не було, звідки ж узятися пилю?»

4. Промпт-ролі AIPE: Роль 3 (Синтаксичний архітектор) + Роль 5 (Оцінювач якості TQA Evaluator). Запит усуває часову рамку («споконвічно») та передає 無一物 як заперечення онтологічної окремішності сутностей.

5. Удосконалений переклад (PODP): «Бодхі споконвічно не є деревом; ясне дзеркало також

не є підставкою. Споконвічно немає жодної речі [самої по собі] – то звідки взятися пилуці?»

6. Коментар: Прислівник «споконвічно» зберігає позачасовий онтологічний вимір; конструкція «немає жодної речі» передає квантор заперечення 無一物.

7. Оцінка AIPE: Product Score: 15/15; Process Score: 5/5. Разом: 20/20.

ХУДОЖНИЙ ДИСКУРС

Кейс 4. Семантичний аналіз прізвиськ-епітетів 綽號 («Річкові заплави»/ «水滸傳»)

1. Оригінальний текст: 花和尚魯智深 (Huā Héshàng Lǔ Zhìshēn), 豹子頭林沖 (Bàozitóu Lín Chōng), 及時雨宋江 (Jíshíyǔ Sòng Jiāng) – «水滸傳»

2. Пастка ВММ: Домени A3 (нерозпізнання прізвиськ-епітетів) та A1 (культуреми). Сполучення 花和尚 відсилає до татуювань (花繡), а не до квітів; 及時雨 – землеробська метафора допомоги. ВММ видає буквено-кальковані некоректні конструкції («Квітковий Монах», «Голова Леопарда», «Дош Вчасно»).

3. Первинний переклад ВММ: «Квітковий Монах Лу Чжишень», «Голова Леопарда Лін Чун», «Дош Вчасно Сун Цзян».

4. Промпт-ролі AIPE: Роль 2 (Термінолог-культурний медіатор) + Роль 3 (Синтаксичний архітектор). Модель інструктується перекласти прізвиська як ідіоматичні композити.

5. Удосконалений переклад (PODP): «Лу Чжишень на прізвисько Квітастий Чернець (за татуюваннями на тілі)»; «Лін Чун, званий Барсоголовий (образ хижої, приборканої сили)»; «Сун Цзян, якого кликали Дош-Вчасно (бо, немов дош у посуху, з'являвся саме тоді, коли людям була потрібна поміч)».

6. Коментар: «Барсоголовий» відтворює епічний композит; «Дош-Вчасно» зберігає аллюзію. Стратегії перекладу культурем у цьому романі, зокрема баланс між доместикацією та форенизацією для передачі характерів персонажів, ґрунтовно розглянуто у праці Г. Ань (An, 2024).

7. Оцінка AIPE: Product Score: 15/15; Process Score: 5/5. Разом: 20/20.

Кейс 5. Хіазм («Сон у червоному теремі»/ «紅樓夢»)

1. Оригінальний текст: 假作真時真亦假, 無為有處有還無。 – 《紅樓夢》 (Jiǎ zuò zhēn shí zhēn yì jiǎ, wú wéi yǒu chù yǒu hái wú.)

2. Пастка ВММ: Домени C1 (руйнування хіазму) та A2 (спотворення терміна). Хіазм 4+3 (категорії 假/真 та 有/無) розгортається ВММ у розлогу побутову прозу, а 無為 («небуття») перекладається як «ніщо».

3. Первинний переклад ВММ: «Коли фальшиве стає справжнім, то й справжнє стає фальшивим.

Коли нічого немає, там, де має бути щось, це щось теж перетворюється на ніщо».

4. Промпт-ролі AIPE: Роль 4 (Стилізатор/Transcreator) + Роль 3 (Синтаксичний архітектор). Вимагає збереження хіазму, термінів «небуття/буття» та афористичної компресії через синтаксичний еліпсис.

5. Удосконалений переклад (PODP): «Де облудне видають за правдиве – там і правдиве стає облудним; де небуття вважають буттям – там і буття обертається на небуття».

6. Коментар: Конструкція «де... – там» імітує безпідметовість; хіазм $X \rightarrow Y/Y \rightarrow X$ відтворено симетрично; лексему 無為 перекладено як «небуття» в опозиції до категорії «буття».

7. Оцінка AIPE: Product Score: 15/15; Process Score: 5/5. Разом: 20/20.

Кейс 6. Прецедентні аллюзії та риторика скромності 謙辭 (авторська передмова до «Ляо-чжай чжі-і»/«聊齋自誌»)

1. Оригінальний текст: 才非干寶, 雅愛搜神; 情類黃州, 喜人談鬼。 – 蒲松齡, 《聊齋自誌》 (Cái fēi Gān Bǎo, yǎ ài sōu shén; qíng lèi Huángzhōu, xǐ rén tán guǐ.)

2. Пастка ВММ: Домени C2 (буквалізм) та C3 (ігнорування формул скромності). ВММ сприймає топонім 黃州 (Хуанчжоу) як ім'я та пропускає формулу самоприниженості (才非...情類...).

3. Первинний переклад ВММ: «Мій талант не такий, як у Ганьбао, я просто люблю збирати оповіді про духів; почуттями схожий на Хуанчжоу, люблю, коли люди говорять про привидів».

4. Промпт-ролі AIPE: Роль 1 (Дослідник контексту) + Роль 2 (Термінолог-культурний медіатор). Модель інструктується розпізнати постаті та застосувати апозицію.

5. Удосконалений переклад (PODP): «Талантом я не рівня Гань Бао, укладачеві «Пошуків духів», – та так само палко люблю збирати оповіді про надприродне; чуттям я не такий, як засланий до Хуанчжоу [Су Ши], – та так само радий, коли люди розповідають про привидів».

6. Коментар: Вбудована апозиція виконує функцію глосу; відтворено формулу скромності (謙辭 qiāncí). Детальніше паратекстуальну експлікацію Пу Сунліна розглядають Ш. Ї та ін. (Yi et al., 2025) та С. Шень та ін. (Shen et al., 2025).

7. Оцінка AIPE: Product Score: 15/15; Process Score: 5/5. Разом: 20/20.

Узагальнені результати апробації за шістьма репрезентативними кейсами засвідчують високу операційну ефективність моделі AIPE. У філософському дискурсі активація промпт-ролей розв'язала завдання блокування займен-

ників («Чжуан-цзи», оцінка 20/20), відтворення дієслівності лексеми 道 («Дао де цзін», оцінка 19/20) та позачасової онтології «шуньяти» («Сутрі Помосту», оцінка 20/20). У художньому дискурсі забезпечено розпаковування прізвиськ-епітетів («Річкові заплави», оцінка 20/20), збереження хіазму («Сон у червоному теремі», оцінка 20/20) та прецедентних алюзій («Ляо-чжай чжі-і», оцінка 20/20). Середній бал (19,83 з 20) підтверджує нейтралізацію деформацій ВММ.

Для інтеграції розробленої моделі у навчальний процес закладів вищої освіти сформульовано триетапну дидактичну методику: 1) Пропедевтичний етап – засвоєння здобувачами освіти типології чотирнадцяти пасток ВММ (домени А–D); 2) Операційний етап – практичне оволодіння інструментарієм шести промпт-ролей та ведення протоколу

PODP; 3) Контрольно-рефлексивний етап – (оцінювання АІРЕ з вирахуванням якісного та процесуального показників).

Висновки. У статті обґрунтовано перекладознавчу модель АІРЕ, яка інтегрує постредагування веньяню у прозорий цикл взаємодії перекладача-постредактора з ВММ. Наукова новизна полягає в концептуалізації моделі інтерактивного постредагування АІРЕ для мовної пари китайська–українська, систематизації 14 пасток ВММ та розробці типології 6 промпт-ролей. Протокол PODP забезпечує відтворюваність рішення, а матриця АІРЕ розширює традиційні метрики оцінювання. Апробація підтвердила операційну придатність інструментарію для збереження лінгвокультурної та стилістичної специфіки джерела. Перспективи подальших розвідок полягають в емпіричній верифікації моделі на контрольних вибірках студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриців Н. У пошуках смислу: когнітивно-семантичний модус художнього перекладу: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2023. 316 с.
2. Shanahan M., McDonell K., Reynolds L. Role play with large language models. *Nature*. 2023. Vol. 623. P. 493–498. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41586-023-06647-8>
3. Kong A., Zhao L., Wang H. Better Zero-Shot Reasoning with Role-Play Prompting. *Proceedings of the 2024 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics (NAACL)*. 2024. Vol. 1. P. 4099–4113. DOI: <https://doi.org/10.18653/v1/2024.naacl-long.228>
4. Briakou E., Luo J., Cherry C., Freitag M. Translating Step-by-Step: Decomposing the Translation Process for Improved Translation Quality of Long-Form Texts. *Proceedings of the Ninth Conference on Machine Translation (WMT)*. Miami, USA, 2024. P. 1301–1317. DOI: <https://doi.org/10.18653/v1/2024.wmt-1.123>
5. Castaldo A., Castilho S., Moorkens J., Monti J. Extending CREAMT: Leveraging Large Language Models for Literary Translation Post-Editing. *Proceedings of Machine Translation Summit XX: Volume 1*. 2025. P. 506–515.
6. Lv W., Cao Q., Liu X. A multi-agent Classical Chinese translation method based on large language models. *Scientific Reports*. 2025. Vol. 15, № 1. Art. 40160. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-025-23904-0>
7. Гобова Є. В. Проблеми передачі китайських слів засобами української мови. *Китаєзнавчі дослідження*. 2019. № 1. С. 94–103.
8. Мартинець А. М., Чередник Т. П., Ілійчук І. В. Китайська народна казка про Ма Ляна: окремі аспекти дослідження. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. № 3. С. 191–206. DOI: <https://doi.org/10.51198/chinesest2021.03.191>
9. Коцюба О. О., Семеніст І. В. Strategies of adaptation in Chinese fiction translation (based on Can Xue's short story "黑眼睛"). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2023. № 60, т. 1 С. 150–153. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2023.60.1.36>
10. Коломієць Н. В., Маковська М. А., Снісаренко А. В. Особливості перекладу власних назв та реалій китайськомовних ігор українською мовою. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 2(209). С. 183–188. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-27>
11. Guo G. et al. Towards Effective Ancient Chinese Translation: Dataset, Model, and Evaluation. *Natural Language Processing and Chinese Computing (NLPCC 2023)* / ed. by Y. Zhang et al. Springer, Cham, 2023. P. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2308.00240>
12. Yu H., Wu C. Recreating the image of Chan master Huineng: the role of personal pronouns. *Target. International Journal of Translation Studies*. 2017. Vol. 29, № 1. P. 64–86. DOI: <https://doi.org/10.1075/target.29.1.03yu>
13. An G. Translating Culture-Specific Items (CSIs) in Water Margin: Balancing domestication and foreignization. *International Journal of English Linguistics*. 2024. Vol. 14, № 5. P. 52–64. DOI: <https://doi.org/10.5539/ijel.v14n5p52>
14. Yi S., Ng C. F., Abdul Halim H. A Study on the Translation of Culture-Specific Items in Character Depiction in the English Version of Pu Songling's *Liaozhai Zhiyi*. *World Journal of English Language*. 2025. Vol. 15, № 1. P. 216–224. DOI: <https://doi.org/10.5430/wjel.v15n1p216>
15. Shen S., Wang W., Birch A. Liaozhai through the Looking-Glass: On Paratextual Explicitation of Culture-Bound Terms in Machine Translation. *Proceedings of the 2025 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*. Suzhou, China : Association for Computational Linguistics, 2025. P. 34400–34416. DOI: <https://doi.org/10.18653/v1/2025.emnlp-main.1744>
16. Wang H. New practice or old tradition? EBBE's translation strategy of the Platform Sutra of the Sixth Patriarch from the perspective of Lefevere's theory of translation as rewriting. *Front. Commun.* 2025. Vol. 10. P. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.3389/fcomm.2025.1569555>

17. Lommel A., Uszkoreit H., Burchardt A. Multidimensional Quality Metrics (MQM): A Framework for Declaring and Describing Translation Quality Metrics. *Tradumàtica*. 2014. № 12. P. 455–463. DOI: <https://doi.org/10.5565/rev/tradumatica.77>
18. Wang J. H., Wu S. Diagnose, Then Repair: A Two-Stage MQM-Guided Post-Editing Framework for Domain-Specific Machine Translation. *Proceedings of the 64th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (Volume 6: Industry Track)*. San Diego, California, USA : Association for Computational Linguistics, 2026. P. 1683–1698. DOI: <https://doi.org/10.18653/v1/2026.acl-industry.115>
19. Kocmi T., Federmann C. GEMBA-MQM: Detecting Translation Quality at Error Level with Large Language Models. *Proceedings of the Eighth Conference on Machine Translation (WMT)*. Singapore : Association for Computational Linguistics, 2023. P. 764–776. DOI: <https://doi.org/10.18653/v1/2023.wmt-1.68>

REFERENCES

1. Hrytsiv N. (2023) U poshukakh smyslu: kohnityvno-semantychnyi modus khudozhnoho perekladu: monohrafiia. [In search of meaning: Cognitive-semantic mode of literary translation]. Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, Lviv. 316 p. [in Ukrainian].
2. Shanahan M., McDonell K., Reynolds L. (2023) Role play with large language models. *Nature*, 623. 493–498.
3. Kong A., Zhao L., Wang H. (2024) Better zero-shot reasoning with role-play prompting. *Proceedings of the 2024 Conference of the North American Chapter of the Association for Computational Linguistics (NAACL)*, 1. 4099–4113.
4. Briakou E., Luo J., Cherry C., Freitag M. (2024) Translating step-by-step: Decomposing the translation process for improved translation quality of long-form texts. *Proceedings of the Ninth Conference on Machine Translation (WMT)*, Miami. 1301–1317.
5. Castaldo A., Castilho S., Moorkens J., Monti J. (2025) Extending CREAMT: Leveraging large language models for literary translation post-editing. *Proceedings of Machine Translation Summit XX: Volume 1*. 506–515.
6. Lv W., Cao Q., Liu X. (2025) A multi-agent Classical Chinese translation method based on large language models. *Scientific Reports*, 15(1), Article 40160.
7. Hobova Ye. V. (2019) Problemy peredachi kytaiskikh sliv zasobamy ukrainskoi movy. [Problems of rendering Chinese words by means of the Ukrainian language]. *Kytaieznachchi doslidzhennia*, 1. 94–103. [in Ukrainian].
8. Martynets A. M., Cherednyk T. P., Ilichuk I. V. (2021) Kytaiska narodna kazka pro Ma Liana: okremi aspekty doslidzhennia. [Chinese folk tale about Ma Liang: Specific research aspects]. *Kytaieznachchi doslidzhennia*, 3. 191–206. [in Ukrainian].
9. Kotsiuba O. O., Semenist I. V. (2023) Strategies of adaptation in Chinese fiction translation (based on Can Xue's short story "黑眼睛"). *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia*, 60(1). 150–153.
10. Kolomiets N. V., Makovska M. A., Snisarenko A. V. (2024) Osoblyvosti perekladu vlasnykh nazv ta realii kytaiskomovnykh ihor ukrainskoiu movoiu. [Features of translating proper names and realia of Chinese-language games into Ukrainian]. *Naukovi zapysky. Seriya: Filolohichni nauky*, 2(209). 183–188. [in Ukrainian].
11. Guo G., Zhang Y., Liu Z., Chen X. (2023) Towards effective ancient Chinese translation: Dataset, model, and evaluation. *Natural Language Processing and Chinese Computing (NLPCC 2023)*, Springer, Cham. 1–12.
12. Yu H., Wu C. (2017) Recreating the image of Chan master Huineng: The role of personal pronouns. *Target. International Journal of Translation Studies*, 29(1). 64–86.
13. An G. (2024) Translating culture-specific items (CSIs) in *Water Margin*: Balancing domestication and foreignization. *International Journal of English Linguistics*, 14(5). 52–64.
14. Yi S., Ng C. F., Abdul Halim H. (2025) A study on the translation of culture-specific items in character depiction in the English version of Pu Songling's *Liaozhai Zhiyi*. *World Journal of English Language*, 15(1). 216–224.
15. Shen S., Wang W., Birch A. (2025) *Liaozhai* through the Looking-Glass: On Paratextual Explicitation of Culture-Bound Terms in Machine Translation. *Proceedings of the 2025 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing*. Suzhou, China : Association for Computational Linguistics. 34400–34416.
16. Wang H. (2025) New practice or old tradition? EBBE's translation strategy of the Platform Sutra of the Sixth Patriarch from the perspective of Lefevere's theory of translation as rewriting. *Front. Commun.*, 10. 1–19.
17. Lommel A., Uszkoreit H., Burchardt A. (2014) Multidimensional Quality Metrics (MQM): A framework for declaring and describing translation quality metrics. *Tradumàtica*, 12. 455–463.
18. Wang J. H., Wu S. (2026) Diagnose, Then Repair: A Two-Stage MQM-Guided Post-Editing Framework for Domain-Specific Machine Translation. *Proceedings of the 64th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (Volume 6: Industry Track)*, Association for Computational Linguistics. 1683–1698.
19. Kocmi T., Federmann C. (2023) GEMBA-MQM: Detecting Translation Quality at Error Level with Large Language Models. *Proceedings of the Eighth Conference on Machine Translation (WMT)*, Singapore : Association for Computational Linguistics. 764–776.

Дата першого надходження статті до видання: 24.08.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.10.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

